

Inhoud

Voorwoord	13
Eerste reis	15
De lokroep van het noorden	35
‘En bovendien ben ik sexy’	69
Nooit meer veldwerk	91
Dorp aan de rivier (een etnografische schets)	107
Terug naar Lapland	117
In het spoor van Linnaeus	153
Naar Mollisjok	183

Voorwoord

In 1991 verscheen mijn Laplandboek *Een vlek op de toendra*. Met die vlek werd Suosjavrre bedoeld, een stipje op de kaart van het Noorse Finmarken. In de warme zomer van 1972 deed ik er antropologisch veldwerk. Van mijn hooggespannen, romantische verwachtingen was na een paar maanden niets meer over; ik geloof dat ik mij nooit eerder zo stierlijk heb verveeld. 'Ik dank de Samen (zouals de Lappen zichzelf noemen) van het nietige Suosjavrre die van mij een schrijver hebben gemaakt,' schreef ik destijds in het voorwoord. Het klinkt mij nu wat te dramatisch in de oren, maar het is zeker waar dat ik die zomer afscheid nam van een loopbaan als veldwerker.

Een vlek op de toendra beschreef drie reizen naar Lapland. De eerste was het moeilijkst te reconstrueren. Op negentienjarige leeftijd liet ik in 1966 Nederland en mijn biologiestudie achter mij en vertrok met Slauerhoff in mijn rugzak voor lange tijd naar Noord-Scandinavië. Zes jaar later vertrok ik opnieuw, met Suosjavrre als einddoel; niet voor niets had ik mij laten inschrijven voor een antropologische opleiding die veldwerk in Lapland hoog op de lijst had staan. In 1988 ging ik met een oude studievriend, die ook als veldwerker in Lapland actief was geweest, terug naar het noorden. De lange reis door Finland en Lapland voerde ons vooral terug naar de oevers van het verleden. Elke reiziger weet wat ik bedoel: je dwaalt nooit alleen maar door een landschap, maar altijd ook door je herinneringen.

In de jaren erna bleek dat *Een vlek op de toendra* geen afsluiting vormde van het hoofdstuk Lapland, zoals ik destijds meende. Ik bleef boeken en artikelen over dit gebied lezen en verzamelen. En inmiddels ben ik er vele malen terug geweest. In *Het noordelijk gevoel* (1998) doe ik uitgebreid verslag van twee van die reizen. Het

ene verhaal vertelt over een hilarische skitocht door Fins-Lapland. Het andere speelt zich in Zweeds-Lapland af. In dat laatste verhaal schrijf ik: ‘Voor mij was Kvikkjokk altijd een betoverende naam, met Jokkmokk als goede tweede. De rit van Jokkmokk naar Kvikkjokk houdt mij dan ook al dagen in de ban.’

Helaas liep het spoor toen in de sneeuw van Kvikkjokk dood. Ik was graag wat dieper in het achterland doorgedrongen, wetend dat ik mij in het gebied bevond waar de befaamde botanicus Carl Linnaeus had rondgezworven. En waarover hij een reisverslag (*Iter Lapponicum*) schreef, waarin hij zich tevens als etnograaf ontpopt – in feite is hij een van de eersten die zonder vooroordelen over het leven van de Lappen vertelt. In de nazomer van afgelopen jaar (2002) heb ik dit achterland samen met mijn dochter verkend. Daarna trokken wij verder noordwaarts, naar de toendra van Finmarken; de weg voerde mij zowel langs bekende als onbekende wegen en plaatsen.

Deze nieuwe verhalen zijn aan het oude boek toegevoegd. Bovendien heb ik de voorbereiding van de herdruk aangegrepen om de tekst van *Een vlek op de toendra* grondig te herzien en te actualiseren. Het boek heeft daarom de nieuwe titel *Altijd Lapland* gekregen.

Opnieuw Lapland, weer een reisboek. Het reisverhaal is wel het rommelhok van de literatuur genoemd; het biedt aan allerlei genres onderdak, van roman tot dagboek, van autobiografie tot essay. Voor een schrijver die kennis met eigen ervaringen wil vermengen, is het een ideaal genre, zeker als het om streken gaat waarmee je een sterke en duurzame band hebt ontwikkeld.

Gerrit Jan Zwier
oktober, 2002

Eerste reis

Op een zomerse junidag in het jaar 1966 lieten mijn ouders mij achter op een parkeerplaats aan een Duitse snelweg. ‘Eerlijk gezegd had ik gedacht dat je ouders je wel zouden tegenhouden,’ schreef een studievriend mij in een brief die ik weken later bij het poste-restanteloket in het postkantoor van Hammerfest zou afhalen. Nee, mijn ouders stonden juist aan het begin van mijn eerste grote reis, die bijna vijf maanden zou duren, en die een totale breuk betekende met de wereld van klaslokaal en collegezaal, waarin ik tot dan toe had meegelopen. Ze lieten me gaan, weliswaar met bezwaard gemoed, maar op de een of andere manier had ik hen ervan weten te overtuigen dat ik op alle fronten zou mislukken, als ik niet eerst mijn vleugels mocht uitslaan.

Aan de biologiestudie in Amsterdam, waarachter ik na anderhalf jaar een punt had gezet, was ik tegen heug en meug begonnen. Liever was ik als zeventienjarige, na het eindexamen van de HBS, de wijde wereld in getrokken, maar deze plannen strandden in vaagheid en stuitten op praktische problemen. Waar wilde ik dan heen? Naar India of Amerika, zei ik, via een uitwisselingsprogramma. Mijn vader haalde er de schouders over op. Wie wilde er nu naar Amerika? Ja, emigranten, boeren die in Nederland geen droog brood meer konden verdienen. En dan India... daar heerste altijd hongersnood. Bovendien wilden zij geen vreemdelingen in huis.

Twee jaar later noemde ik als reisdoel niet een ander continent, maar het redelijk nabije Scandinavië. De fjorden van Noorwegen spraken wel tot hun verbeelding; bovendien stond mijn vader, die uit een rood nest kwam, positief tegenover de coöperaties in noordelijke landen. Dat ik met een zak vol duiten thuiskwam – verdiend in de vrieskelders van een Amsterdamse brouwerij en in

de duinen van Vlieland, waar ik op een camping greppels groef voor de waterleiding – heeft hun houding tegenover mijn plannen zeker ook gunstig beïnvloed.

Vroeger kreeg ik thuis, als ik iets wilde ondernemen, vaak te horen dat ik daar te jong voor was. Maar op zeker moment veranderde dat ‘te jong’ zomaar opeens in ‘te oud’. Zo dreigde het leven als zand door mijn vingers te glijden. Misschien zagen mijn ouders dat ook in, en waren ze het daarom met mij eens dat negentien jaar een prachtige leeftijd is om eens op andere erven rond te kijken. Al te naïef ben je op die leeftijd niet meer, en het cynisme heeft nog geen kans gekregen.

Over de vraag van mijn vader, wat hij me voor onderweg mee kon geven, hoefde ik niet lang na te denken: de *Verzamelde Gedichten* van Slauerhoff. Het was dan niet meer nodig me zorgen te maken over de plaats waar ik in de toekomst mijn moede hoofd te ruste zou leggen: in zijn gedichten vond ik altijd onderdak.

Nu, vijfentwintig jaar later, weet ik niet meer precies waarom ik het noorden boven de andere windstreken verkoos. Ik verlangde in ieder geval naar ruimte, naar lege streken, en zeker ook naar een grootse natuur. Van de grote stad en het Amsterdamse caféleven had ik mijn buik vol, om maar te zwijgen van de vreselijke Jordaanhumor van ome Cor en tante Sjaan. In die stad kon ik mijn draai niet vinden en raakte ik mezelf een beetje kwijt. Waarom liep ik die dag in maart toch mee met het provovolk, dat vast van plan was de trouwdag van Beatrix en Claus te verstoren? Maakte ik me dan zorgen over de toekomst van het koningshuis? En wat had ik te zoeken op die demonstratieve bijeenkomst, waar een hoogleraar op sarcastische toon vertelde dat de Amerikanen in Vietnam heel veel prikkeldraad nodig hadden om de vrijheid van de burgers te beschermen? Misschien stond ik te sterk onder de invloed van mijn zwager Jacques, tegen wie ik huizenhoog opkeek. Jacques kwam uit het katholieke zuiden en had een opstandige jeugd tegen kerk en school achter de rug. Hij ging in Amsterdam geschiedenis studeren en ontpopte zich daar al gauw tot een briljant student. Naast een historische, had hij ook een sterk literaire

belangstelling. Hij was in hart en nieren een romanticus, en hij voelde zich in het leefklimaat van de jaren zestig dan ook als een vis in het water. Aan het anarchisme had hij zijn hart verpand; Bakoenin, Kropotkin, de Parijse Commune en de Spaanse Burgeroorlog vormden de onderwerpen van zijn referaten en scripties. De seksuele moraal van de permissive society viel bij hem, zeker na de scheiding van mijn zuster, ook in zeer goede aarde. Zijn muzikale voorkeuren waren echter in een heel andere tijd geworteld; in plaats van naar popgroepen luisterde hij liever naar barokmuziek. Hij was ook te veel intellectueel om zich te interesseren voor de bewustzijnsverruimende scene van de tegencultuur. Er was in zijn kring wel steeds een grote behoefte aan stemmingswisselaars, maar bier en wijn voldeden, wat dat betreft, uitstekend. Niemand kon toen voorzien dat Koning Alcohol hem nog eens als voetveeg zou gaan gebruiken. Maar het moet gezegd: als drinker raakte hij altijd in een opperbest humeur.

Wij konden uitstekend met elkaar overweg; ik deed mijn best een klankbord voor zijn flitsende geest te zijn. Hij las *In de ban van de Ring*, het meer dan duizend bladzijden tellende sprookje van Tolkien, in een paar dagen en een slapeloze nacht uit, en was verrukt. Ik haastte mij achter hem aan, en was eveneens diep ontroerd door de queeste van de Reisgenoten, en zeer onder de indruk van de verbeeldingskracht van de maker van het epos. Talloze malen namen wij onderdelen van het Ringverhaal onder de loep, en verdiepten ons in de stambomen van hobbits, dwergen en elfen. We noemden elkaar Balings of Bombadil, en spraken een dialect dat was afgeleid van het taaltje van de ontaarde Gollem, die zo'n beslissende rol in de trilogie speelt. 'Wat heeft die nare Balings in zijn zaksies?' vraagt de wantrouwige Gollem in *De hobbit* aan Bilbo, als ze elkaar raadseltjes opgeven. In onze conversatie dook die zin herhaaldelijk op.

Werd ons pad gekruist door mensen die het Ringverhaal al na enige hoofdstukken hadden weggelegd, dan wisten we zeker dat we een saaie piet hadden ontmoet. Sterker nog: wie Tolkien onverteerbare kost vond, was volgens ons een slecht mens.

Tegenover het politieke gedachtegoed van Jacques bewaarde ik

zo veel mogelijk afstand. Ik begreep niet waarom je nou zo hartstochtelijk voor de ene variant van het anarchisme zou zijn, en even hartstochtelijk tegen een andere variant. Wat kon het de wereld nou schelen of er op mijn zolderkamertje in de Utrechtse-dwarsstraat een radenanarchist vertoefde of een syndicalistisch anarchist? Hoewel Roel van Duyn, Rob Stolk en andere provo's af en toe bij mijn zwager over de vloer kwamen, stak ik mijn tijd niet in de happenings bij Het Lieverdje op het Spui, of in het agentje pesten, dat later in zwang kwam. Wel raakte ik op die Oranjedag in maart, samen met Jacques, verzeild in de provomars, die bij de Dokwerker was gestart en koers zette naar de Westerkerk. De bereiden politie en de mobiele eenheid sloegen er die dag flink op los. Demonstranten werden in de Raadhuisstraat tot in de portieken, waar ze dekking hadden gezocht, door ruiters en agenten in burger achternagezet en opgejaagd. In diezelfde Raadhuisstraat ontplofte de befaamde rookbom, die door een vriend van Jacques werd gegooid, en die op de televisieschermen van alle naties de gouden koets even aan het oog onttrok.

In paniek holde ik van portiek naar portiek. Op een met fietsen bezaaide gracht drong de waarheid tot mij door: ik hoor hier niet. Ik moest heel wat anders gaan doen.

Ik wilde geen provo zijn en evenmin stadsbioloog. Al langer had ik geen vrede met een dagindeling waarbij de ochtend bestemd was voor luistercolleges en de middag voor het ontleden van dieren en het natekenen van plantencellen. Ik sprong graag op de fiets en dwaalde bij Durgerdam en Schellingwou door een Nesciolandschap ('En daarachter lag Durgerdam, met z'n kleine huisjes aan den dijk en z'n twee kleine torentjes en wat kale boomen, zwart daartusschen en op de reede, heel klein, wat scheepjes, de masten staken schraaltjes in de lucht... Groot was God dien middag en goedertieren').

Ik meldde me als los arbeider bij een brouwerij aan, drukte in alle vroegte de prikklok in, stapelde de hele dag biertonnen op elkaar en liet 's avonds mijn kaart weer door de prikklok afstem-pelen. In de kantine kostte een grote pils een dubbeltje, maar dat vormde voor het personeel geen stimulans om de bierpompen van

de baas met rust te laten. Al voor de koffiepauze dreven er in de met heet water gevulde emmers van de tappers conservenblikjes rond, waarin het steenkoude bier op temperatuur kon komen. Ik hield het zes weken vol in dit bierparadijs. Daarna kocht ik een tent, keerde de provostad de rug toe en week uit naar Vlieland.

Voorzien van een zware rugzak, een tent en ruim tweeduizend gulden aan reischeques trok ik de vrijheid tegemoet. Het duurde vrij lang voor de eerste auto stopte. Tot mijn schrik legde de kalende chauffeur na een paar minuten een warme hand op mijn knie. Een paar tellen later stond ik weer in de berm.

De volgende dag was ik in Bremen. De voorpagina van *Bildzeitung* schreeuwde mij toe dat in Amsterdam de chaos was uitgebroken. Bouwvakkers en provo's hadden elkaar gevonden, en een aantal bestelauto's van *De Telegraaf* in brand gestoken. In die krant was namelijk het juiste bericht afgedrukt dat de man die tijdens eerdere rellen was overleden, een natuurlijke dood was gestorven. Het plotse verbond tussen arbeiders en studenten kwam overigens niet voort uit gemeenschappelijk beleden anarchistische idealen; het oproer van de werkende klasse vloeide voort uit grieven over vakantiebonnen. Het verbond hield dan ook niet lang stand.

Ik was nauwelijks een etmaal het land uit, of de boel liep al in het honderd.

Mijn 'Grand Tour' moest mij naar streken ver boven de poolcirkel brengen. In de zeventiende en achttiende eeuw was het voor Engelse jongelui van goede komaf heel gewoon om een reis naar Zuid-Europa te maken. De Tour, die hen in aanraking bracht met de voortbrengselen van de klassieke cultuur en de Italiaanse schilderkunst, fungeerde als een rite de passage, een overgangsrite, waarna de jongeling zich hoorde te gedragen als een volwassen man die zelfbewust zijn plaats in de maatschappij inneemt. Nu staat Scandinavië niet bekend als een schatkamer vol kunst, en evenmin was ik van goede komaf, maar toch had ook mijn 'Grand Tour' de intentie om een streep te zetten onder het verleden. Door Spartaans te leven, te liften door vreemde streken en door

vele maanden van huis te zijn, deed ik iets volstrekt anders dan proefwerken maken en tentamens afleggen. Voordat ik mij als burger zou vestigen, wilde ik een tijdje als nomade leven.

In de jaren zestig was ik niet de enige die liftend langs 's heren wegen trok. Evelyn Waugh, die menig reisboek heeft geschreven, legde eens een verband tussen de opvallende reislust van zijn jonge landgenoten, die tussen 1920 en 1940 naar alle kanten uitzwierden, en de Eerste Wereldoorlog. Voor de vaders van deze jonge generatie vormde het slagveld een overgangsrite. Het verborgen doel van de zwerftochten van de zoons zou gelegen zijn in hun verlangen om eveneens indringende ervaringen op te doen. Zo zouden ook zij tot man worden geslagen en door hun vaders voor vol worden aangezien. Op die manier kun je ook een verband leggen tussen de liftreizen van jongeren in de jaren zestig en de ervaringen van de vaders in de Tweede Wereldoorlog. Het verschil is dat de situatie van gevaar en ontberingen, die de vader in onvrijheid moest ondergaan, door de zoon in alle vrijheid werd opgezocht.

Ik hield geen dagboek bij en daarom is het moeilijk een helder beeld te krijgen van de binnenwereld van deze nu verdwenen reiziger. Ik heb alleen nog een verfromfaaide academische agenda, waarin hier en daar wat plaatsnamen, opmerkingen en dichtregels staan. Op elke bladzij van de agenda prijkt een citaat of een grappig bedenkfel van de samenstellers; sommige zijn met een pen omcirkeld, en ook daaruit kan iets van mijn stemming worden afgeleid:

‘Die blijven sterven van verveling, die weggaan zuipen zich van heimwee dood.’

‘Wie zichzelf overwint, heeft toch een nederlaag geleden.’

Hier en daar staan Tolkiennamen en regels uit het werk van Slauerhoff. Ik schreef ook gedichten, in de trant van mijn voorbeeld uiteraard, meer dan eens over de helden uit het Ringverhaal. Hoe noordelijker ik kwam, en hoe moeizamer het liften ging, hoe rijker vloeide de dichtader. Soms koos ik het slechte weer als onderwerp:

Hier op aard,
Onder het wijde wolkendek,
Bestaat de zon
Nog slechts in oude legenden.
Grijsaards, zwaar bebaard,
Verhalen van een hete gele vlek
Die warmte geven kon,
Maar verdween in 't onbekende.

Ik zong ook veel, herinner ik me, fantasieteksten op de melodie van 'Sloop John B' van The Beach Boys, 'The life I live' van Q 65 of 'These boots are made for walking' van Nancy Sinatra en andere eigentijdse hits. Ik stond soms dagenlang in de regen te liften, zong mijn liedjes en verlangde geen moment terug naar ome Cor en tante Sjaan.

Na een week was ik in Stockholm. Onderweg overnachtte ik in jeugdherbergen, die op het Zweedse platteland vaak in scholen waren ondergebracht. Daar liep ik mijn liftende generatiegenoten, afkomstig uit Amerika, Australië en andere Europese landen, tegen het lijf. Zij waren allemaal tegen de Vietnamoorlog; de Amerikanen wilden dat Frodo Balings of Sam Gewissies president van hun land zou worden. Van mij wilden ze alles weten over die te gekke provo's. Het woord 'provo' had zich in korte tijd een plaatsje verworven naast 'klomp' en 'tulp', stereotypen die een buitenlander bij het woord 'Holland' snel uit zijn mond liet rollen. In de jeugdherbergen heersten de schoolse regels van een voorbije tijd, met corvee, drankverbod en het vroege doven der lichten, maar het langharige, vrijgevochten trekkersvolk nam daar nauwelijks aanstoot aan: voor weinig geld hadden zij immers een dak boven hun hoofd, zodat je met een smalle beurs toch lange tijd op stap kon zijn.

Het leven was werkelijk goedkoop. Overdag namen automobilisten mij voor niets en niemendal mee. 's Nachts lag ik op de slaapzaal van een jeugdherberg, of in mijn tent. Hoe noordelijker ik kwam, hoe vaker ik mijn tent in een bos of bij de oever van een

meer opzette. Ik dronk geen bier maar melk – romige melk uit bruine flessen – en at alleen in jeugdherbergen een sobere warme maaltijd. ‘Deze week mag ik niet meer uitgeven dan twintig gulden,’ noteerde ik op 18 juli in mijn agenda. Mijn enige luxe bestond uit een pijp en kleine pakjes geurige Neptune, waarvan je de plakken eerst fijn moest wrijven voor je er de brand in kon steken. Natuurlijk had ik er liever tabaksblad uit Langebroek ingedaan – Langebroek, gelegen in het Zuiderkwartier van de Gouw, waar de tabak geteeld wordt die bij hobbits favoriet is. Vanzelfsprekend rookte ik pijp, het rooktuig van evenwichtige, beschouwende mensen van het type Tolkien, en geen sigaretten, die horen bij een jachtige, nerveuze levensstijl.

Het maken van liftreizen vormde in die tijd een onlosmakelijk onderdeel van de alternatieve jeugdcultuur. Het was een levenshouding, die niet alleen op geldgebrek terugging, maar ook verband hield met zucht naar avontuur. In de jeugdherbergen werden vooral liftverhalen uitgewisseld: welke afstand je in een dag had afgelegd; welke gekken je was tegengekomen of, juist andersom, wat een bijzonder contact je met een liftgever had gehad. Sommigen boden je een maaltijd en een slaappleats aan, of wilden dat je hen dagenlang gezelschap hield. In het laatste geval ging het vaak om eenzame vakantiegangers, die zelf ook ooit liftend langs de wegen waren getrokken. Zij zaten meestal achter het stuur van het kleinere model auto. Bestuurders van grotere auto’s, die meenden dat ze in de wereld door hard werken heel wat bereikt hadden, lieten je meestal staan. Zij herkenden zichzelf niet in de lifter, die ze als een bedelaar en een klaploper beschouwden. De inzittenden van nog grotere wagens traptten weer wel op de rem: echt rijke mensen hoeven zich niet tegen lifters af te zetten, en bovendien zijn ze van oudsher gewend om een aalmoes in een opgeheven hand te stoppen.

Wie in het huisje van een liftgever wordt binnengelaten, moet zich als een voorbeeldig gast gedragen. In feite laat hij een wildvreemde toe in de intimiteit van zijn privévertrek. Na het optrekken moet er een geruststellingsrite op gang komen, om een in

aanleg gespannen situatie onschadelijk te maken. Conversatie is dus geboden, het geeft niet waarover. Zou er een diepe stilte in de rijdende kamer blijven hangen, dan zou dat door beide partijen als pijnlijk en bedreigend worden ervaren.

Mijn eerste nacht op Finse bodem bracht ik door op een kampeerterrein bij de havenstad Turku. Het was een vrijdagnacht. In de loop van de avond arriveerden er steeds meer auto's, niet van toeristen, maar van Finnen. Terwijl zij hun koepeltentjes opzetten en de drank uit de kofferbak laadden, galmde de muziek uit autoradio's over het terrein. Een lange, rumoerige, dronken nacht brak aan, waarin ook ik werd meegetrokken. De bewoner van het tentje naast mij kwam al gauw langs om kennis te maken. Misschien voelde hij zich eenzaam, en een beetje weemoedig, door al die ruisende sparren om ons heen. Hij sprak wat Duits, en van hem leerde ik dat *olut* bier is, *perunamussi ja makara* aardappelpuree met worst betekent, en dat een *tulitikkurasia* niets anders is dan een lucifersdoosje. Omdat hij mij ook tot tien leerde tellen, dank ik aan hem de wetenschap dat de ganzen Yksi, Kaksi en Kolme, uit het avonturenboek van Niels Holgersson, in het Nederlands Een, Twee en Drie heten.

Hij beweerde dat zijn klinkerrijke moedertaal tot de eenvoudig te leren talen behoort. Elke letter wordt immers uitgesproken, de klemtoon valt steeds op de eerste lettergreep, en het Fins kent veel leenwoorden. Wie er een aantal op een rijtje zet, krijgt al snel de (verkeerde) indruk dat het Fins een soort Esperanto voor kleuters is: *hotelli, motelli, musiikki, kapokki, kioski, poliisi, bensiini, barbaari, apteekki, teatteri, ottomatti, seksipommi* (seksbom), *braatwursti* en *majoneesi*. Je kunt ook een heel eind komen als je voor sommige woorden een 's' zet – *koulu* (school) en *tuoli* (stoel) worden dan *skoulu* en *stuoli*. Soms brengt niet de 's' maar de 'k' uitkomst – *nakki* wordt dan *knakki*, en daar herkennen we moeiteloos de knakworst in. En ach, al die naamvallen... die hoefde je niet te leren, want de Finnen gebruikten er zelf ook maar een paar.

Bijna had ik in Turku de beschikking gehad over een *sleeping dictionary*, zoals Engelse koloniale hun inheemse bijzit noemden.

De ochtend na het drankfeest werd mijn tent opengeritst. Een jong, nieuwsgierig meisjesgezicht verscheen in mijn blikveld. Geen Slavisch, rond hoofd dit keer, met streng afgeknipt blond haar dat als een helm de schedel bedekt, en geen onverschillige groenblauwe ogen en een lusteloos kauwende mond. Nee, Karen had donker haar en onverschillig was zij allerminst. Evenmin was zij ‘verlegen en in zichzelf gekeerd’, zoals mijn reisgids de gemiddelde Fin karakteriseerde. Ze gleed mijn woning binnen met het voorstel thee voor mij te zetten. Ik was te beduusd en te verkreukeld om te antwoorden, en mijn verbazing werd er niet minder op toen ze zich languit naast mij neervlijde en het opengeslagen schrift met Finse woordjes naar zich toe trok.

‘*Perunamussi ja makara!*’ las ze hardop en begon te lachen.

Ik lachte schaaftig mee, me afvragend waar ik dit bezoek aan verdiende. Was zij er gisternacht dan bij geweest, bij die aangestoten kring van wodka-drinkers bij het kampvuur, die de op berkentakken gespietste worsten in de vlammen hadden gehouden tot het vet sissend alle kanten op vloog? Of had zij, later nog, meegedaan met de zwempartij tussen de scheren, waarvan ik me maar heel weinig kon herinneren... Ja, het water was steenkoud geweest, er liepen horden kleine rode spinnetjes op de rotsblokken, er bloeide wit lepelblad op het eilandje. Maar verder? Ze repte met geen woord over de afgelopen nacht. Ze klemde haar lippen op elkaar en begon in een kinderlijk rond handschrift een werkwoord te vervoegen: *kirjoittaa, kirjoitat, kirjoittaa, kirjoitamme...*

Ik had er geen idee van wat het betekende. Ik zet thee, jij zet thee? Ik vind jou aardig, jij vindt mij aardig? Onlangs kwam ik het schrift in een doos op zolder weer tegen, en ik heb het woord opgezocht. Het betekent schrijven.

Vanuit een ooghoek zag ik opeens wat vreemds – buiten de tent zat nóg iemand, met de rug naar mij toe... een mollige, rokende vrouw, die rustig voor zich uit keek. Karen legde de pen weg, kroop over mij heen, plaatste haar handen naast mijn hoofd en vroeg of ik misschien iets anders wilde dan thee. Zonder mijn antwoord af te wachten zakte ze door haar ellebogen en plantte haar mond op de mijne.